

Un tast de l'edat d'or del dret civil català

Montserrat Tura

Consellera de Justícia

El caràcter propi del dret civil de Catalunya, la base històrica del qual és un dels elements essencials del nostre patrimoni, ha estat reconegut modernament en els estatuts d'autonomia de la Segona República i en els de l'etapa de la nostra democràcia. El marc legal de la Constitució de 1978 ha possibilitat el que es comença a denominar "l'edat d'or del dret civil català" a causa de la proliferació de projectes legislatius en aquest camp, que permeten vaticinar la consolidació d'aquesta important manifestació cultural amb vista al segle XXI. Dret civil propi i llengua pròpia constitueixen dos pilars del fet diferencial de Catalunya, com ja assenyalava al segle XIX Prat de la Riba, quan des de la Mancomunitat es va parlar de la necessitat de recopilar el nostre dret per inserir-lo en el procés de codificació que configura encara ara el nostre actual sistema jurídic.

L'article 5 de l'Estatut d'autonomia de 2006 inclou entre els fonaments de l'autogovern, al costat dels drets històrics i la llengua, el dret civil propi, que l'article 129 recull com a competència exclusiva de la Generalitat, i inclou en aquesta exclusivitat el sistema de fonts, amb l'única limitació de les normes generals sobre l'aplicació del dret, les formes de matrimoni i les bases del dret d'obligacions contractuals. A partir d'aquí, i amb el reconeixement que el Tribunal Constitucional ha reiterat a la competència del desenvolupament orgànic i l'actualització de les nostres institucions històriques, s'està completant una tasca que oferirà a les generacions futures els instruments necessaris i útils per a la regulació de les relacions socials privades i més comunes dels ciutadans del nostre país.

La Llei 29/2002 va plasmar en el text legal l'opció del Parlament de Catalunya per la codificació del nostre dret civil. Fins llavors el desenvolupament durant l'època democràtica de la Compilació de 1960 s'havia fet a través de lleis especials que havien assolit un nivell de complexitat elevat, pel grau de dificultat en la identificació de les fonts legals. Aquesta dispersió legislativa impedia també que els ciutadans identifiquessin l'ordenament jurídic català amb una norma única, sistemàticament estructurada i receptora de totes les normes de dret civil, i afavoria, per contra, la imatge de dret especial, de dret foral i, en definitiva, de regulació peculiar respecte de la llei estatal que corresponia al Codi civil espanyol.

El procés de codificació, com és sabut, es va desenvolupar a l'Europa continental en el segle XIX com a conseqüència dels ideals de llibertat i d'igualtat davant de la llei, i de seguretat jurídica de la Il·lustració, i l'impuls legislatiu propi del període napoleònic. A Espanya la codificació del dret civil va resultar especialment complicada, entre altres motius, a causa de la dispersió de les tradicions jurídiques derivada dels diversos regnes

que agrupava la corona, junt amb la preexistència de compilacions antigues i noves. L'existència d'institucions jurídiques forals, regionals i locals molt fragmentades i diverses va fer que no fos fins al 1889 que no es promulgues el Codi civil i que es rebutgés un gran nombre de projectes anteriors. Aquest primer codi comú per a tot el regne contenia la previsió que es recollissin en forma d'apèndixs els drets llavors anomenats forals. De manera que, durant gairebé un segle, l'objectiu fonamental es va limitar a lluitar contra la tendència uniformista estatal, per aconseguir el reconeixement de determinades peculiaritats del dret civil derivades de la tradició catalana.

L'excessiva fragmentació de l'ordenament jurídic català ha donat lloc a la nova orientació recomanada per l'Observatori de Dret Civil, creat pel Decret 13/2000, d'elaboració d'un text unitari comprensiu de tot el dret privat català vigent. Des de llavors, la política del Departament de Justícia en aquest àmbit s'ha focalitzat en el projecte de codificació, és a dir, d'inclusió, en un text únic, de totes les matèries que són objecte de regulació o ho poden ser en el marc de la Constitució i l'Estatut d'autonomia.

Des del 29 de desembre de 2002, data en la qual es va aprovar el llibre I del Codi civil de Catalunya, la tasca feta ha estat important. En la legislatura passada es va aprovar el llibre V, dels drets reals, que és una mostra del que pot aportar la tasca legislativa del Parlament a la modernització de les institucions jurídiques històriques. Durant aquesta legislatura, ja han estat promulgats el llibre III, sobre les associacions i fundacions, i el llibre IV, que ha actualitzat el dret de successions de Catalunya. Ara es treballa en el llibre II, que serà presentat al Parlament a la tardor del 2008, i el llibre VI, que està essent objecte d'elaboració i que esperem que s'acabi durant l'any 2009.

Els articles sobre els llibres del Codi civil aprovats que publica aquest número d'*Activitat Parlamentària* suposen un tast de dret que serveix per mostrar-nos el moll de l'os dels drets històrics que identifiquen Catalunya. Val a dir que darrere la modernització del Codi civil no només hi ha la voluntat i la determinació del Govern en aquesta fita, hi ha també un plus de democràcia, ja que aquesta tasca modernitzadora s'ha entomat amb l'esforç d'un extens i divers grup de juristes catalans. Però encara més, hi ha el treball intens dels diputats i diputades de tots els grups parlamentaris que han cercat vies de diàleg per fer possible el màxim consens en una matèria tan cabdal com la que ens ocupa. En definitiva, els articles que els presento són un tast de l'edat d'or del dret civil català.